

Nevladina organizacija Aktiv
Centar građanske energije

Percepcija i realnost: sloboda kretanja na Kosovu

Mart 2016.

Ovo istraživanje pripremljeno je za potrebe projekta Point One (1.) Njegovi rezultati služili su za potkrepljivanje informacija u TV emisiji "Sporazum", a nastaviće da služe i za druge analitičke publikacije.

Istraživanje je sproveda NVO "Aktiv" u okviru projekta Point One koje sprovodi Centar građanske energije. Ovaj projekat finansiran je od strane Kosovske fondacije za otvoreno društvo. (Kosovo Foundation for Open Society).

Autori istraživanja: Sara Ostojić i Milica Andrić

Zahvaljujemo se svima koji su trudom i velikim zalaganjem pomogli uspešni završetak ove kratke studije. Posebno se zahvaljujemo svojim kolegama Milici Radovanović, Milošu Timotijeviću i Dragani Aleksić na pomoći pri prikupljanju podataka i njihovoj daljoj analizi.

Za izdavača: NGO Aktiv Kralja Petra I, 183a, Mitrovica

Email: office@ngoaktiv.org

www.ngoaktiv.org

Rezerva: Ovaj projekat je podržala Kosovska fondacija za otvoreno društvo. Mišljenja, nalazi i/ili zaključci koji su izneti u ovoj publikaciji pripadaju autorima i ne predstavljaju nužno stavove Kosovske fondacije za otvoreno društvo.

Mitrovica, Februar 2016.

Metodologija

Način istraživanja: anketno ispitivanje (216 F2F upitnika i 51 upitnika popunjenih on-line)

Vreme istraživanja: 14.3.2016 - 17.3.2016

Mesto istraživanja: Kosovo

Veličina uzorka: 267

Opis uzorka: Od ukupno 267 ispitanika 126 (47,2%), 141 (52,8%) us bile žene. Najmlađi ispitanik imao je 16 godina, a najstariji 67, srednja vrednost godina je 28. Najveći broj ispitanika je iz Severne Mitrovice (36,8%), zatim sa juga Kosova (26,3%), sledi Zubin Potok (18,4%), Leposavić (10,2%) i najzad Zvečan (8,3%). Od ukupnog broja ispitanih, njih 135 su aktivni vozači (50,8%), dok je 131 reklo da nisu vozači (49,2%).

Tip uzorka: Neslučajni uzorak, ciljna grupa: stanovništvo koje žive u opštinama sa srpskim većinskim stanovništvom na Kosovu.

Poststratifikacija: pol, učestalost kretanja (među pešacima i vozačima), posedovanje kosovskih dokumenata, sever ili jug Kosova.

Kontekst istraživanja

Deo istraživanja koji se vršio F2F metodom sproveden je u Severnoj Mitrovici, dok su 51 upitnik ispitanici ispunili on-line. Samo istraživanje vršeno je za potrebe snimanja TV emisije „Sporazum“ i deo je programa „Point One“ koji implementira Centar građanske energije, finansiran od strane Kosovske fondacije za otvoreno društvo.

Cilj istraživanja bio je da se utvrde stavovi građana o slobodi kretanja na Kosovu, koliko su oni upoznati i zadovoljni sa Briselskim sporazumom koji se odnosi na slobodu kretanja, kao i njihove percepcije o ovoj slobodi.

Beograd i Priština dogovorili su skup pravila i standarda 2011. godine u cilju pronalazjenja zajedničkog rešenja koje će odgovarati obema stranama, a koje se odnosi na pitanje slobode kretanja. Sporazum o slobodi kretanja obuhvata propise o ličnim dokumentima (lične karte, pasoše i vozačke dozvole), registarskim tablicama i osiguranju vozila, kao i procedure za njegovu implementaciju. Međutim ovaj sporazum počeo je u potpunosti da se primenjuje tek u maju 2013. godine, čime je, u širem kontekstu, pitanje slobode kretanja naizgled rešeno.

Ono čime se pregovarači u Briselu nisu bavili jeste to da li se ljudi koji žive na Kosovu osećaju dovoljno slobodno da te dogovorene slobode i koriste. Čini se da se u potpunosti zanemaruje bezbednosni aspekt slobode kretanja, odnosno da li građani osećaju izvesnu dozu straha koja je posledica svih prethodnih dešavanja na ovom području.

Ovaj zanemareni aspekt slobode kretanja, povod je našeg istraživanja' u kojem smo želeli da istražimo koliko često i iz kojih razloga Srbi sa severa Kosova dolaze u kontakt sa sredinama sa albanskom većinom, kako građani ocenjuju bezbednosnu situaciju na Kosovu, da li posedovanje kosovskih dokumenata

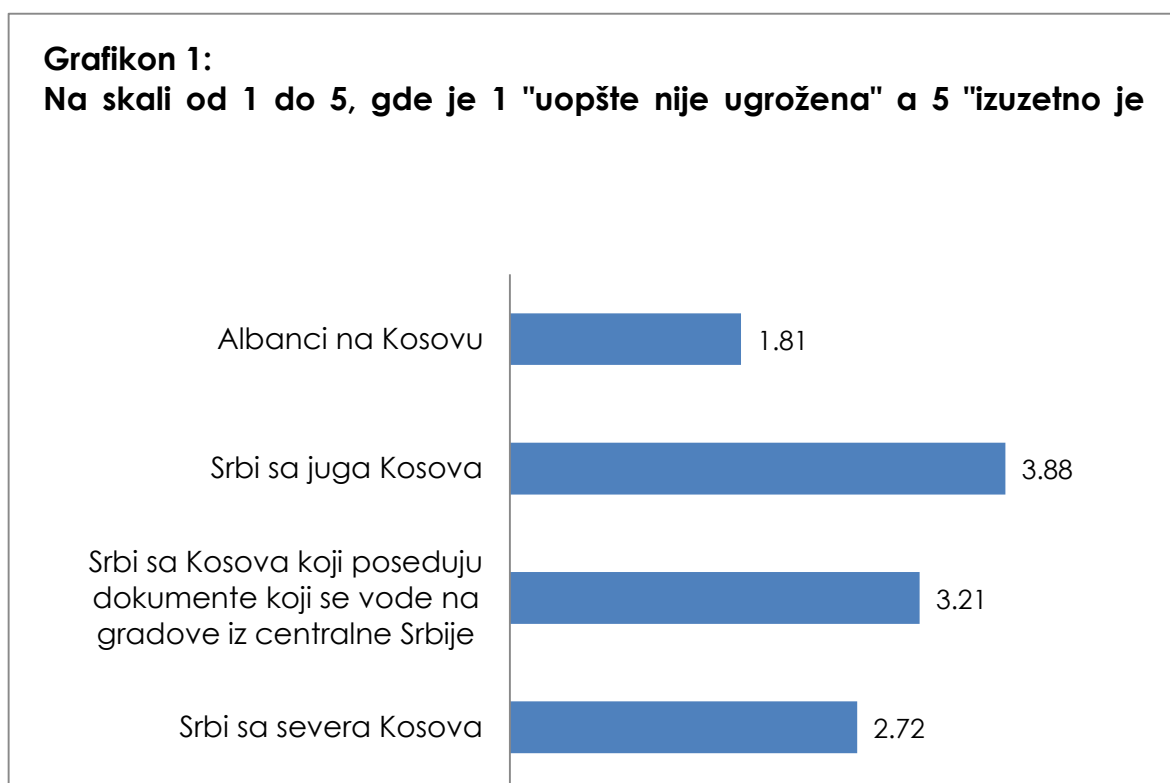
olakšava slobodu kretanja i uliva osećaj sigurnosti Srbima koji se kreću na jugu, kao i to da utvrdimo njihove stavove o stepenu uticaja otvaranja Parka mira, kako na slobodu kretanja tako i na međuetničke odnose srpske i albanske zajednice koje žive na Kosovu.

Još jedna bitna stvar sa kojom neupućenini čitalac treba biti upoznat je da na teritoriji Kosova stanovnici mogu posedovati više različitih dokumenata. Jedan deo Srba, ali i Albanaca koji žive i rade na teritoriji Kosova poseduju dokumenta sa adresama nekih od gradova u centralnoj Srbiji. Razlog tome je u najvećem broju slučajeva mogućnost vađenja bezviznog pasoša Republike Srbije, ali i veća pokretljivost na čitavoj teritoriji Kosova jer se lične karte i vozačke dozvole Srba iz Srbije priznaju na čitavom Kosovu. Druga vrsta dokumenata su dokumenti koje Srbija izdaje Srbima koji žive na Kosovu, ova dokumenta su upotrebljiva svuda sem na jugu Kosova, međutim, sa ovim dokumentim dobija se pasoš Republike Srbije koji je pod obavezom izdavanja vize. Treća vrsta dokumenata su oni izdati od strane Kosovskih institucija. Ova dokumenta poseduju svi na jugu Kosova (osim onih koji imaju srpska dokumenta sa adresom u centralnoj Srbiji) i oko polovina srpskog stanovništva na Severu Kosova.

Opšte percepcije

Ispitanici, koji su većinom Srbi sa Kosova, smatraju da je sloboda kretanja najviše ugrožena Srbima koji žive na jugu Kosova, a njihova je percepcija da se kosovski Albanci ne suočavaju preterano sa ograničenjima u slobodi kretanja. Pitali smo ispitanike da na skali od 1-5 (gde je 1 „uopšte nije ugrožena“, a 5 „izuzetno je ugrožena“) ocene stepen ugroženosti slobode kretanja. Rezultati koje smo dobili su sledeći.

Sloboda kretanja Srbima sa juga ocenjena je srednjom ocenom 3,88, zatim slede Srbi sa Kosova koji poseduju dokumente koji se vode na gradove iz centralne Srbije 3,21, nakon njih Srbi sa severa Kosova čija se ugroženost slobode kretanje ocenjuje srednjom ocenom 2,72 i najzad Albanci na Kosovu sa srednjom ocenom 1,81.

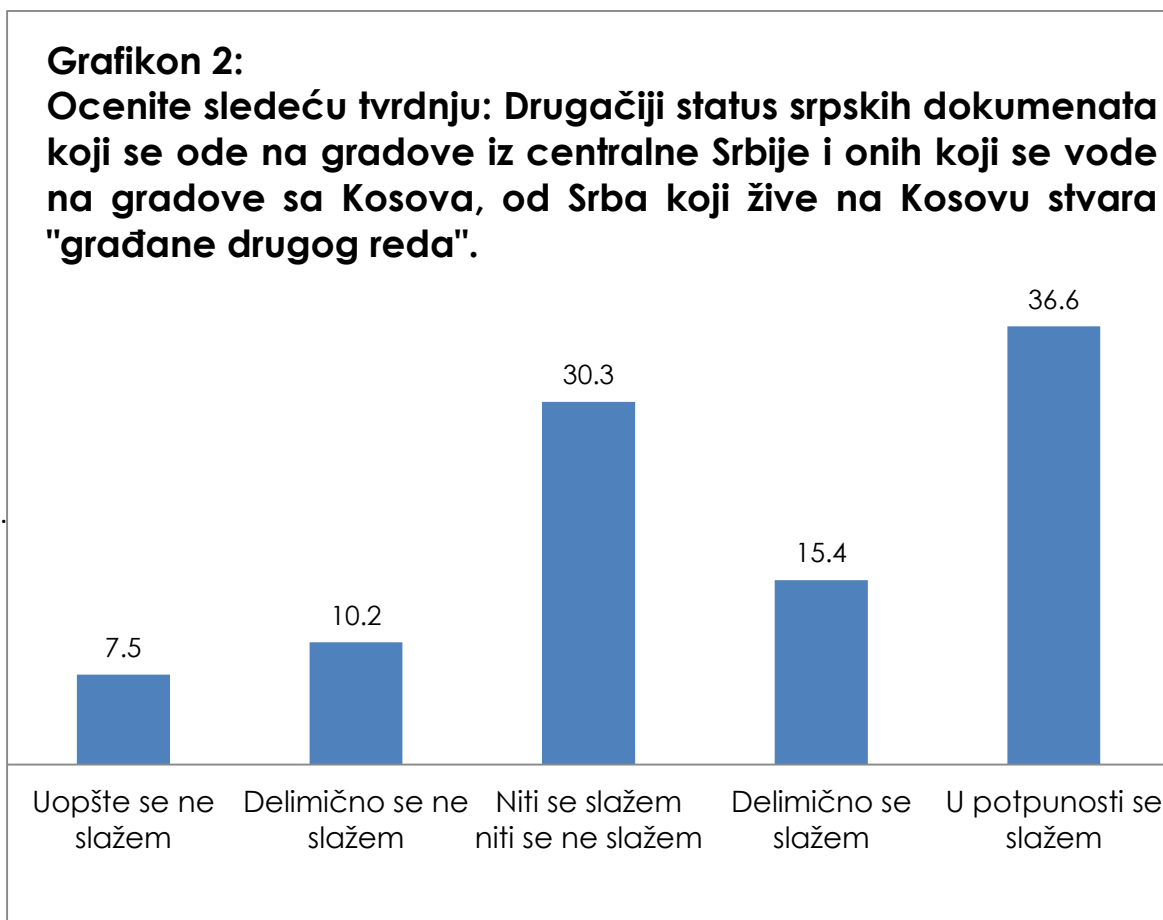
Interesantno je da Srbi sa juga Kosova bolje ocenuju sopstvenu slobodu kretanja (dajući joj srednju ocenu 3,39, pri čemu je 5 "izuzetno je ugrožena"), nego što to čine Srbi sa severa (srednja ocena 4,06). Ipak, obe srednje ocene su vrlo zabrinjavajuće i

ukazuju na skroman efekat Sporazuma o slobodi kretanja postignutog u Briselu kao i na skromne rezultate u procesu normalizacije odnosa između etničkih zajednica na Kosovu.

S druge strane, podatak da ispitanici smatraju da je Albancima sa Kosova manje ugrožena sloboda kretanja nego Srbima na Kosovu čija se dokumentavode na gradove iz centralne Srbije govore u prilog tome da ispitanici pojam slobode kretanja posmatraju isključivo u kontekstu poteškoća sa kojima se suočavaju Srbi. Oni ni ne uzimaju u obzir činjenicu da takva srpska dokumenta imaju veću upotrebnu vrednost (putovanje bez vize, ili samo uz ličnu kartu) od onih koje izdaje Kosovo. S obzirom na to da je sloboda kretanja dugi niz godina bila toliko ugrožena da su poteškoće u kretanju postojale i na najnižem, lokalnom nivou, koncept ove slobode se toliko suzio da se kretanje van Kosova više ni ne razmatra. Pored toga, ignorisanje činjenice da se od svih pomenutih grupa jedino Srbi sa dokumentima koji se vode na gradove iz centralne Srbije mogu kretati u većini evropskih zemalja bez vize, govori nam o još jednoj bitnoj stvari. Naime, stav ispitanika da je njima ugroženija sloboda kretanja nego Albancima na Kosovu pokazuje nam da se na ovu slobodu gleda primarno kao na politički kapital. Umesto da se ona tretira kao jedna od sloboda u okviru korpusa osnovnih ljudskih prava, ona se politizuje i posmatra kroz prizmu etničke pripadnosti. Upravo zbog toga ovaj, na prvi pogled paradoksalni stav, u ovom obliku dobija i svoj politički (be)smisao.

Koncept slobode kretanja za Srbe sa Kosova nije ograničen samo na kretanje unutar Kosova već i na administrativne razlike dokumenata koje je izdala Republika Srbija. Naime izuzimanje iz vizne liberalizacije nosiocima srpskih pasoša koji imaju prebivalište na Kosovu (izdate od strane Koordinacione Uprave za Kosovo i Metohiju) se među Srbima sa Kosova percipira kao diskriminacioni faktor. Kao što vidimo, čak 52% ispitanika smatra da drugačiji status ovih pasoša od Srba sa Kosova stvara "građane drugog

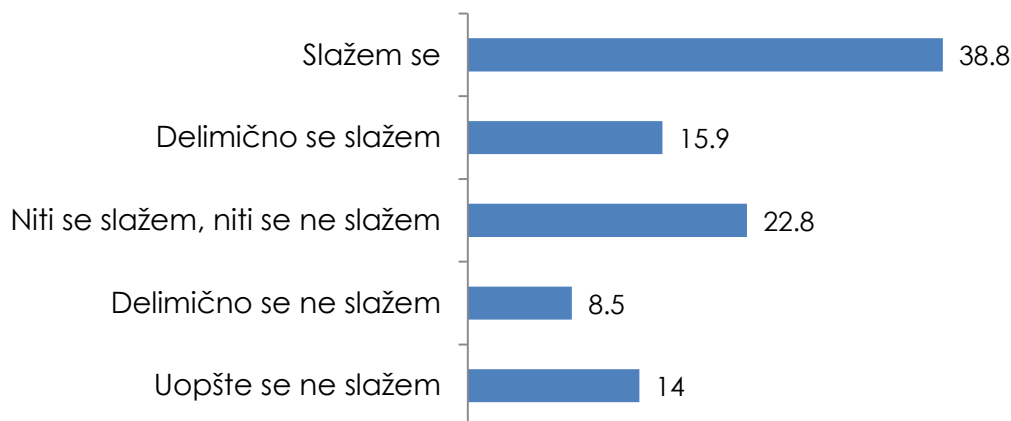
reda". Pored toga, 4,5% ispitanika nije želelo ni da odgovori na ovo pitanje.

S jedne strane, sloboda kretanja Srbima sa Kosova uslovljava se vađenjem kosovskih ličnih dokumenata, te samim tim i daljom integracijom, dok s druge strane, Beograd i dalje Srbima izdaje sprske dokumente, ali uz napomenu da ih je izdao Koordinacioni centar za Kosovu i Metohiju.

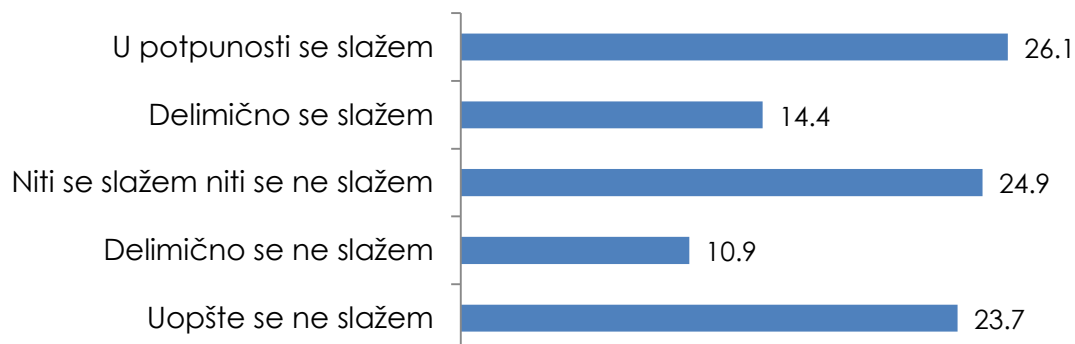
Što se samog briselskog procesa tiče, čak 63,2% ispitanika se delimično ili u potpunosti slaže sa tvrdnjom da niko nije saslušao njihove potrebe pri potpisivanju Sporazuma u Briselu, dok bi 54,7% njih volelo da ih je politička elita više uključila u pregovarački proces.

Grafikon 3:
Ocenite sledeću tvrdnju: Voleo/la bih da me je politička elita više uključila u pregovarački proces.

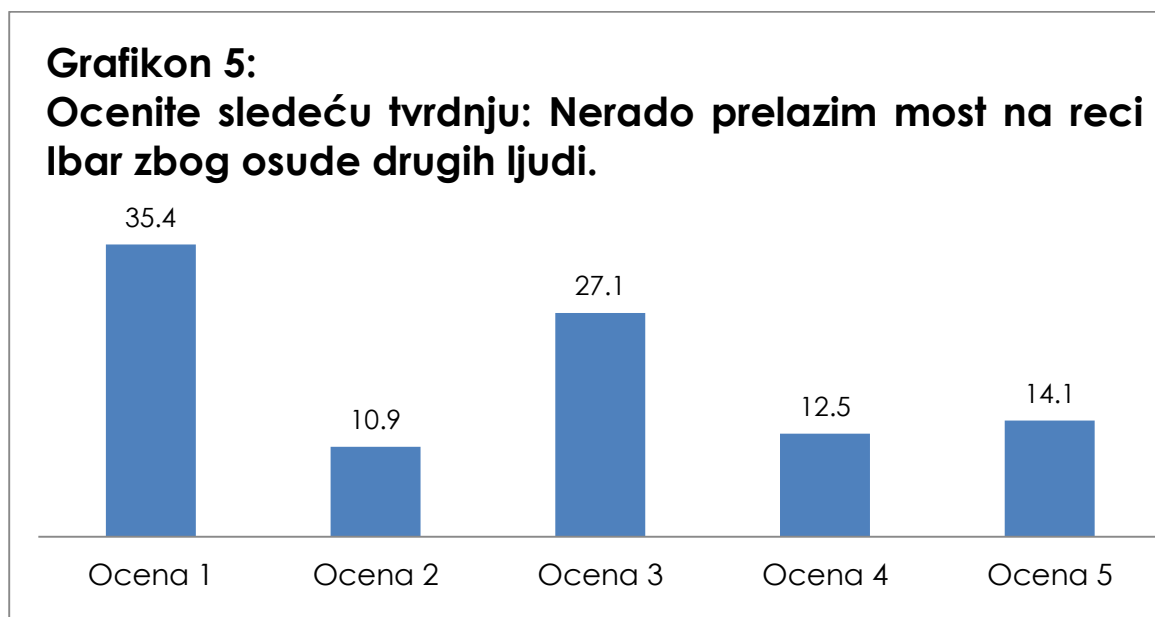
Podaci pokazuju da problem vizne liberalizacije kod kosovskih Srba prevazilazi političke podele, odnosno otpor prema uzimanju kosovskih pasoša i državljanstva. Samo je 23 procenata ispitanika deciditivno odbilo ovakvu mogućnost, dok više od 40% ispitanika potvrđuje da bi bezvizni režim bio dovoljno dobar razlog da se izvadi kosovski pasoš.

Grafikon 4:
Ukoliko bi došlo do vizne liberalizacije, ne bih imao/la ništa protiv da izvadim kosovski pasoš.

Kada je u pitanju etnička distanca, indikativan je podatak da svaki treći ispitanik nije želeo da odgovori na pitanje: „Na skali od 1 do 5, gde je 1 „nemam nikakav kontakt“, a 5 „imam svakodnevni kontakt“, ocenite koliko često imate kontakt sa pripadnicima albanske zajednice.“ Od tih 30% koji nisu dali odgovor na ovo pitanje, 69,51% njih je sa severa, a 30,48% je sa

juga Kosova. Nedostatak želje da se na ovo pitanje odgovori ukazuje nam na postojanje socijalne stigme koja vlada u društvu usmerene prema ljudima koji imaju kontakte sa Albancima, posebno na severu Kosova. U prilog ovoj tvrdnji ide i podatak da je na pitanje upućeno ispitanicima sa severa da na skali od 1 do 5, gde je 1 „u potpunosti se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“, ocene u kojoj meri se ispitanici slažu sa tvrdnjom da nerado prelaze most na Ibru zbog osude drugih ljudi, njih 26,6%, odnosno svaki četvrti, odgovorilo sa ocenom 4 ili 5.

Međutim, nameće se pitanje - da li se ta socijalna stigma poklapa sa realnošću?

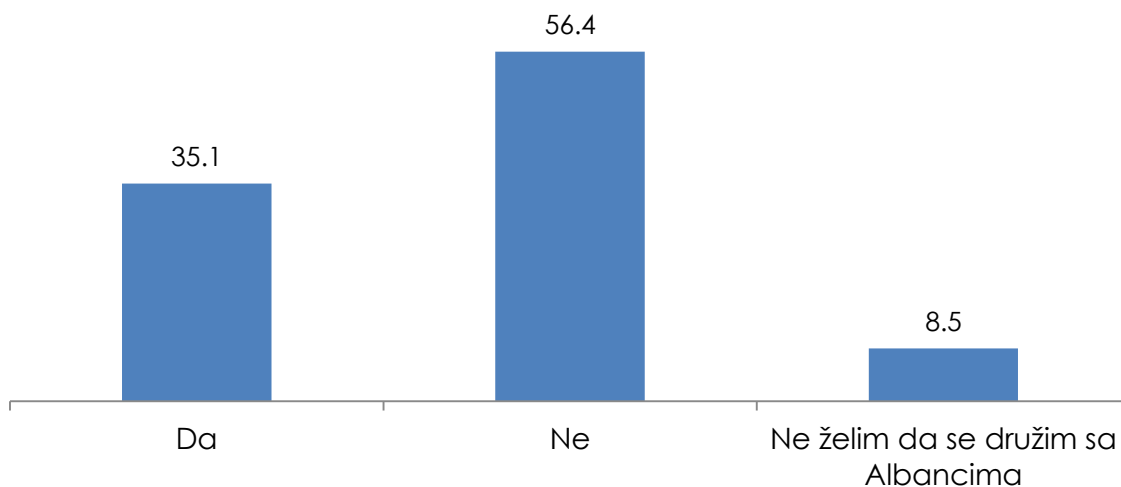
Veliki broj ispitanika (35,1%), odnosno skoro svaki treći, reklo je da ima prijatelja Albanca. Podsećamo da su većina ispitanika pripadnici srpske zajednice na Kosovu. Ovi podaci pokazuju da postoji razlika između „javnog“ i „privatnog“ ponašanja od strane srpske zajednice prema pripadnicima albanske nacionalnosti. S jedne strane, kada je prisutno budno oko njihovih sunarodnika, nije pogodno prelaziti most na Ibru ili pokazivati afekciju prema pripadnicima albanske zajednice, dok s druge strane, veliki broj tih istih ispitanika u svom privatnom životu ima kontakte, pa čak i prijatelje Albance.

„Postoje slučajevi u kojima je u redu družiti se javno sa Albancima i sedeti sa njima u kafiću. Jedan od tih slučajeva je, recimo, ukoliko su oni, da kažem, prosrpski orijentisani, odnosno toliko dugo već žive u ovoj sredini da ih svi znaju kao srpske Albance, kao „naše“. U slučaju da ti je Albanac prvi komšija onda to ne bi bio problem”, smatra naš sagovornik koji je želeo da ostane anonimn.

Pri tom, mora se uzeti u obzir i činjenica da su mesta sa srpskom većinom na Kosovu, kako na severu tako i na jugu, odakle i potiču našu ispitanici, vrlo mala mesta u kojima, po rečima našeg sagovornika, „svako svakoga poznaje i u kojima se sve zna“.

„Međutim, meni se jednom desilo da sam išla na neki trening na Brezovici i da nisam znala da će tamo biti Albanci, odnosno nisam znala da ćemo ići kao mešovita grupa. Meni lično nije bio problem da sedim tamo sa njima i da se družim, međutim kada je došao red na to da se slikamo svi zajedno, plašila sam se da li će se to objaviti na Fejsbuku ili negde drugde. Ljudi ovde ne prihvataju nezavisnu državu Kosovo, i onda kada se ti slikaš i družiš sa Albancima ispada kao da si ti tu sa njima, da si ti to prihvatio. Kada te na primer dodaju Albanci na Fejsbuku, ti uglavnom ne prihvataš te zahteve, jer postoji mogućnost da to tvoji prijatelji vide i odmah ti lupe tu etiketu “izdajnika”, zaključuje naš sagovornik.

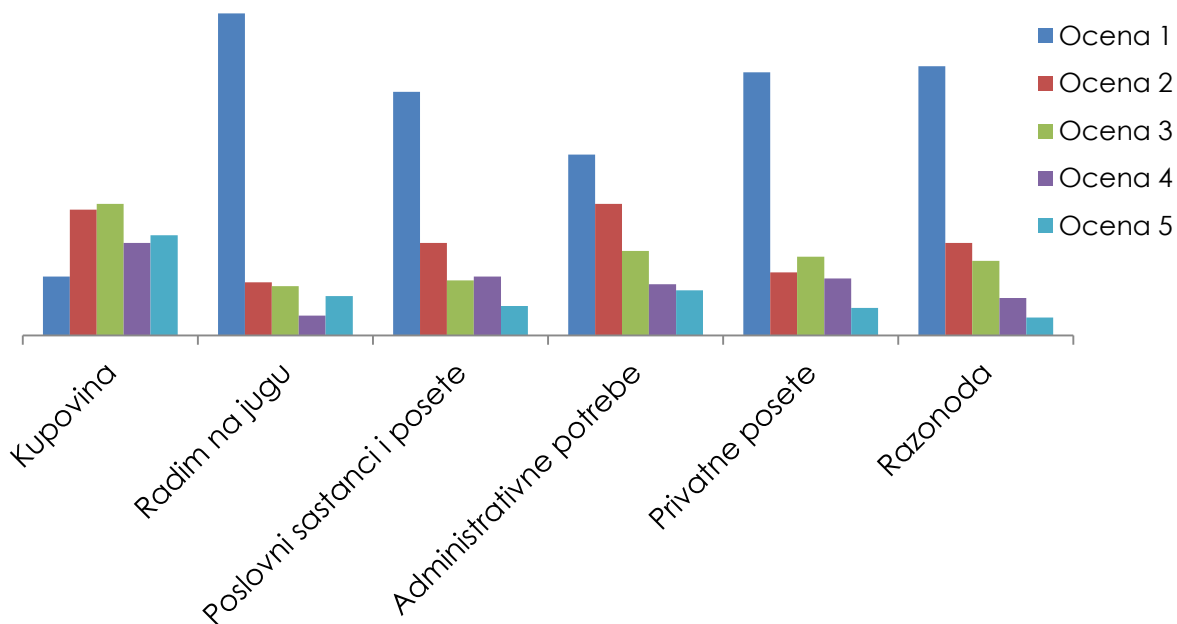
Grafikon 6:
Da li imate prijatelje Albance?

Sa druge strane praktičnost i svakodnevne životne potrebe su najčešći povod za međuetničke kontakte. Najčešći razlozi za odlazak u sredine sa većinskom albanskom populacijom je kupovina (srednja ocena 3,10), zatim administrativne potrebe - radi prijave poreza, vađenja ličnih dokumenata i viza (2,29), zatim slede poslovni sastanci (2,04), privatne posete (2,02), razonoda (1,86) i na kraju stalno zaposlenje (1,76).

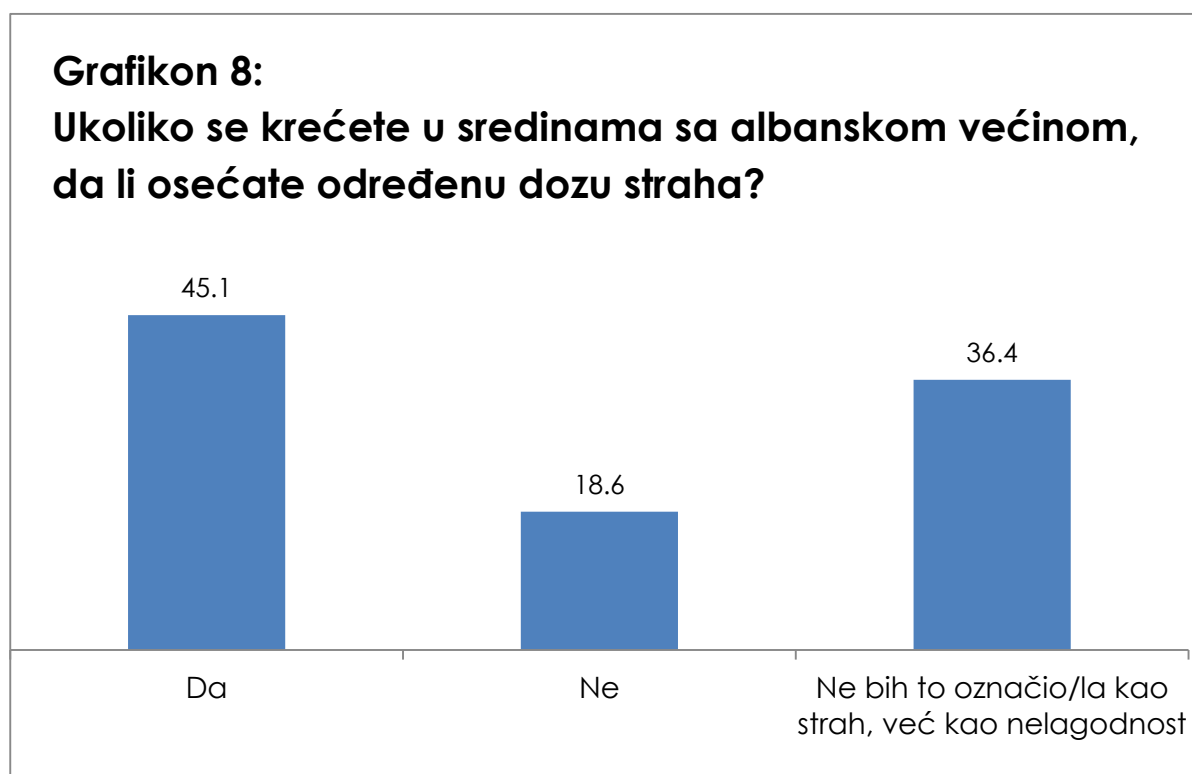
Grafikon 7:

Na skali od 1 do 5, gde je 1 „nikada“ a 5 „svakodnevno“, ocenite koliko često odlazite u sredine sa većinskom albanskom populacijom iz sledećih razloga:

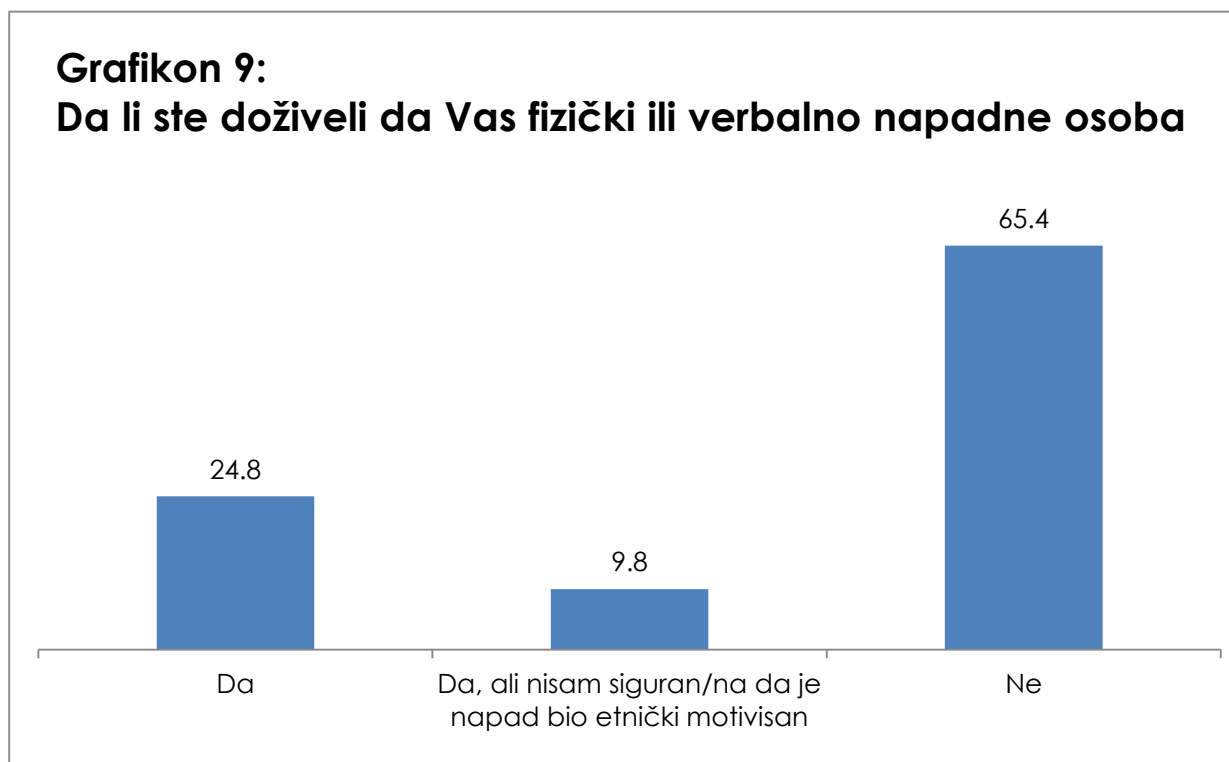
Kao što podaci pokazuju, ispitanici najčešće odlaze u sredine sa većinskom albanskom populacijom radi kupovine, što nam ukazuje na to da kada se radi o ekonomiji i pronalaženju jeftinijih namirnica, tu nema mnogo mesta politici, niti razmišljanju o etničkoj pripadnosti. Drugi po redu najčešći razlog za odlazak u većinsko albanske sredine jeste podmirivanje administrativnih potreba, odnosno vađenje neophodne dokumentacije, ličnih dokumenata, prijave poreza itd. Dakle, kretanje u ovom smislu reči na neki način predstavlja nužnost.

A kako se ljudi osećaju u takvim situacijama?

Njih 45,1% reklo je da se i dalje plaši da se kreće u albanskim sredinama, dok 36,4% njih to osećanje ne bi označilo kao strah, već pre kao nelagodnost. S druge strane, skoro svaki četvrti ispitanik (24,8%) rekao je da je zapravo doživelo da ih Albanac fizički ili verbalno napadne na osnovu etničke pripadnosti, dok je njih 9,8% doživelo ovakvu vrstu napada, ali nije sigurno da li je on bio etnički motivisan. Ovaj podatak nam govori da je ova vrsta straha ipak utemeljena u realnosti, te da se ispitanici, uprkos

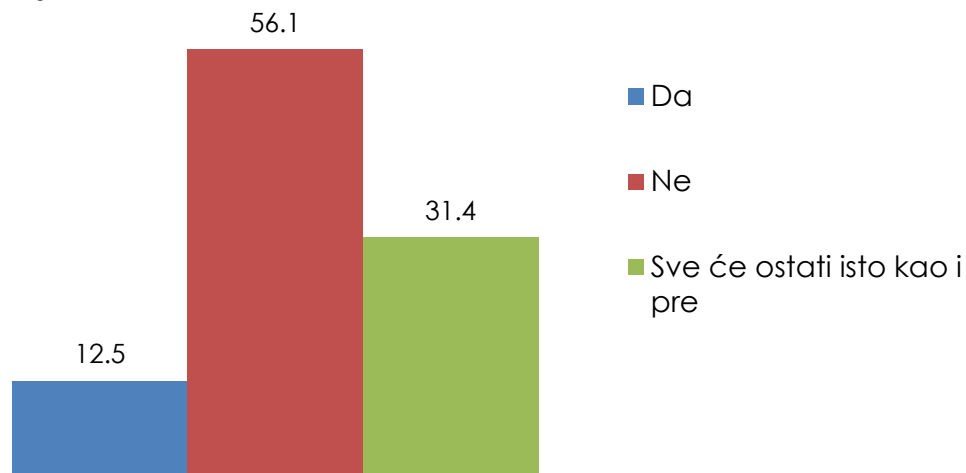
zagarantovanoj slobodi kretanja ustanovljenoj u pregovorima u Briselu, ipak ne osećaju prijatno da tu slobodu u realnosti i praktikuju. Tako visok stepen incidentne komunikacije pokazuje da je antagonizam između zajednica i dalje opipljiv.

Na pitanje da li bi, u slučaju da dožive fizički napad koji je etnički motivisan, prijavili taj slučaj nadležnim institucijama, većina ispitanika (80,7%) odgovorilo je da bi. Iako na prvi pogled ovakav podatak govori u prilog o visokom stepenu poverenja građana u institucije na Kosovu koje se bave regulisanjem ovakvih slučajeva, odgovori već na naredno pitanje nam ovakav podatak ipak demantuju. Naime, 61,9% građana smatra da institucije koje su nadležne za bezbednosnu situaciju ne sprovode na adekvatan način sve raspoložive mere zaštite, dok 15% njih smatra da policija dobro radi svoj deo posla, ali da ne postoji efikasni sudski sistem koji bi procesuirao krivičnu prijavu na vreme. Od ostalih ispitanika, njih 17,3% nema stav o ovom pitanju, s obzirom na to da nikada nisu imali lična iskustva sa ovim institucijama, dok je samo 5,8% pozitivno ocenilo rad ovih institucija.

Grafikon 10:

Da li mislite da će otvaranje Parka mira poboljšati slobodu kretanja?

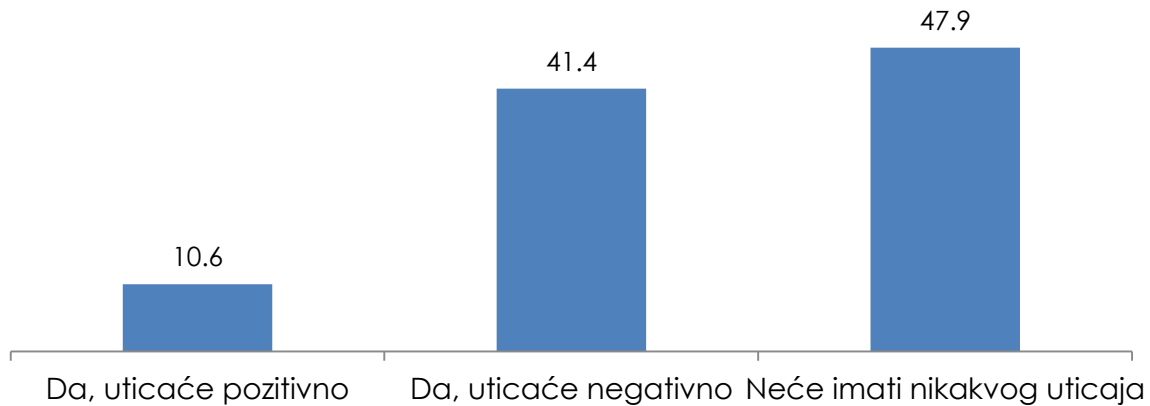

Ispitanici su vrlo skeptični po pitanju otvaranja Parka mira i njegovom uticaju na slobodu kretanja. Više od polovine ispitanika (56,1%) smatra da njegovo otvaranje neće poboljšati slobodu kretanja, dok 31,4% njih smatra da će sve ostati isto kao i pre. Ovo još jedanput potvrđuje isključenost srpske zajednice koja živi na Kosovu iz briselskog procesa, sve više rezervisanog za visoku političku elitu koja u nedovoljnoj meri poznaje situaciju na terenu ili je pak ignoriše.

Naime, otvaranje Parka mira pokrenulo je veliku polemiku tokom trajanja pregovora u Briselu, pri čemu se insistiralo na otklanjanju barikada na glavnom mostu na Ibru koju su Srbi simbolično nazvali Park mira. Argument za otklanjanje Parka mira zasnivao se na poboljšanju slobode kretanja, koje na Kosovu objektivno manjka. Međutim, ova diskusija u potpunosti je izuzela činjenicu da u neposrednoj blizini centralnog mosta na Ibru postoje još dva mosta koji su u potpunosti prohodni, kako za pešake, tako i za vozila. Zbog svega navedenog, nemoguće je oteti se utisku da je pitanje uklanjanja Parka mira više političko pitanje i rasprava o simbolima, nego pitanje od praktičnog značaja koje zaista rešava problem slobode kretanja običnom čoveku.

Grafikon 11:

Prema vašem mišljenju, da li će otvaranje Parka mira uticati na bezbednost i odnose između srpske i albanske zajednice?

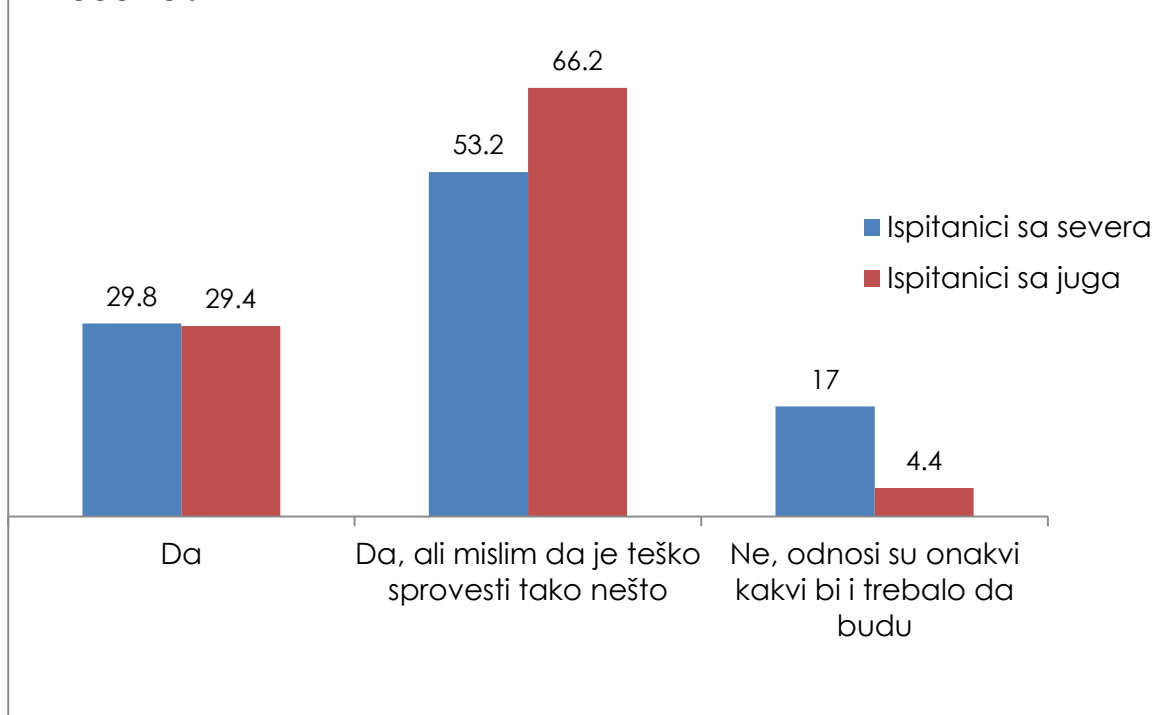

Što se tiče drugog argumenta koji je išao u prilog otvaranju Parka mira, a to je poboljšanje odnosa srpske i albanske zajednice, ispitanici takođe nisu previše optimistični. Prema njihovom mišljenju, otvaranje Parka mira će ili uticati negativno (41,4%) na odnose dveju zajednica ili neće imati nikakvog uticaja (47,9%). Samo 10,6% ispitanika smatra da će ono imati pozitivnog uticaja na međuetničke odnose. Ovi podaci ne začuđuju, ukoliko se uzme u obzir sama svrha postavljanja ovog parka, kao i to da je ovaj most bio najčešće poprište međuetničkih sukoba u prošlosti.

Međutim, uprkos tome što većina ispitanika (86,4%) smatra da bi trebalo preduzeti neke mere kako bi se odnosi između Srba i Albanaca na Kosovu normalizovali, veliki postotak njih (56,4%) vrlo pesimistično gleda na izgled oве normalizacije, te misle da je tako nešto teško sprovesti. Ipak, pozitivna stvar je da volja među narodom postoji, što predstavlja ključnu stvar ne samo za poboljšanje slobode kretanja, nego i za bilo kakav progres u međuetničkim odnosima između srpske i albanske zajednice koja živi na Kosovu.

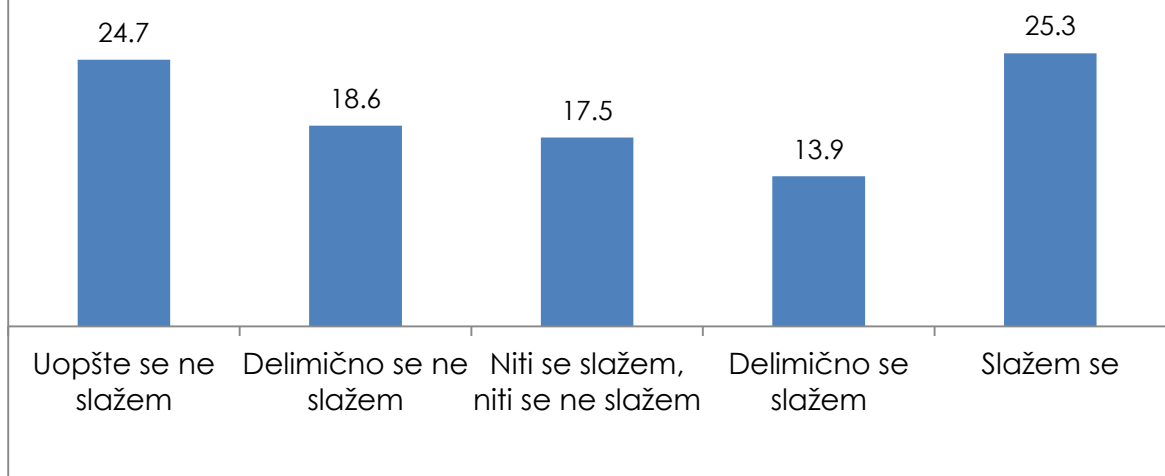
Grafikon 12:

Da li mislite da je potrebno preduzeti neke mere kako bi se normalizovali odnosi između Srba i Albanaca na Kosovu?

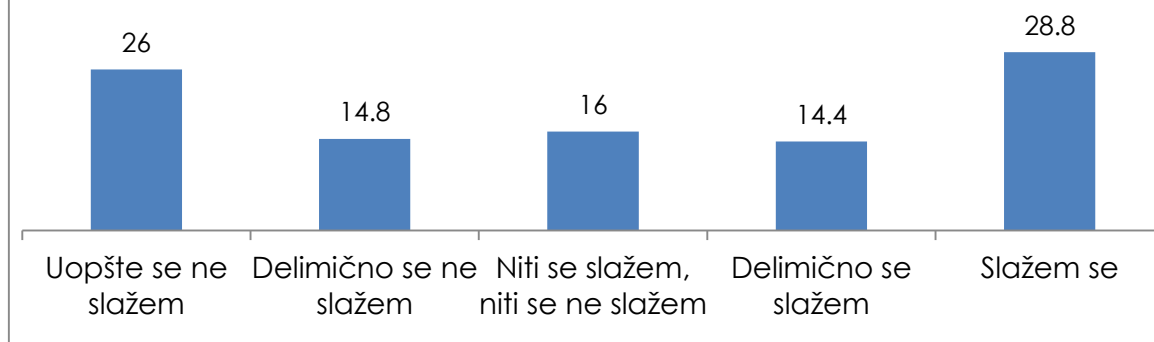

Po pitanju normalizacije, uočili smo razliku između stavova ispitanika sa severa i ispitanika sa juga Kosova. Naime, čini se da je stanovništvo sa severa u određenoj meri imaju tvrđe stavove, te čak 17 procenata njih smatra da su odnosi između Albanaca i Srba na Kosovu onakvi kakvi bi trebali da budu, te da se nikakve mere zarad njihove normalizacije ne trebaju ni preduzimati.

Iako na prvi pogled cifra od 17% ne deluje visoko, ovo ipak nije zanemarljiv podatak da postoji određeni sloj društva na severu Kosova koji uopšte ne želi da učestvuje u poboljšanju odnosa dveju zajednica na Kosovu. Ovo govori da je društvo na severu Kosova i dalje prilično zatvoreno, a da njegova dosadašnja "getoizacija" i svođenje njegovog stanovništva na kretanje od administrativnih prelaza na Jarinjku i Brnjaku do glavnog mosta na Ibru, nimalo ne pomaže menjanju javnog mnjenja niti većem stepenu interakcije sa pripadnicima albanske zajednice.

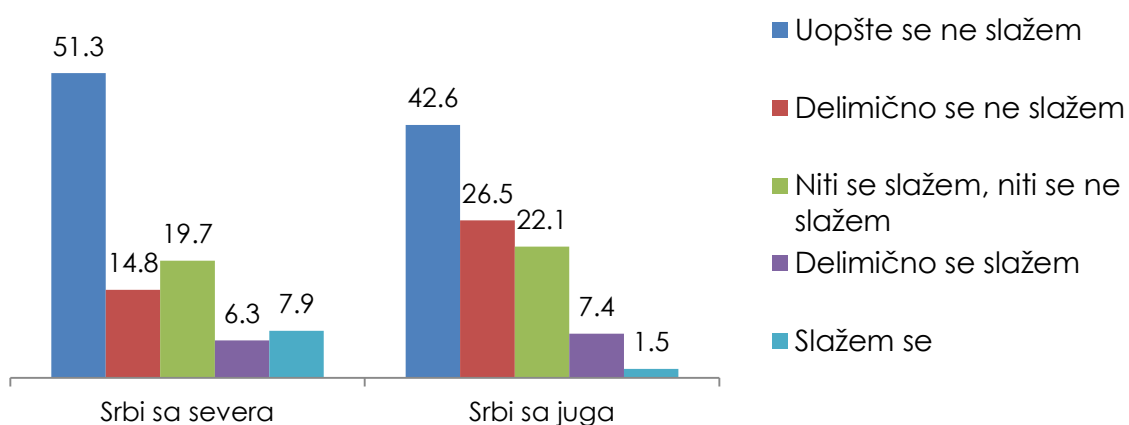
Grafikon 13:**Ocenite sledeću tvrdnju: "Plašim se da pređem most i odem na južnu stranu Ibra"**

Na pitanje upućeno ispitanicima sa severa Kosova da ocene u kojoj meri se slažu sa tvrdnjom "Plašim se da pređem most i odem na južnu stranu Ibra", njih 39,2% reklo je da se delimično ili u potpunosti slaže sa ovom tvrdnjom. Činjenica da se skoro svaki treći građanin sa severa Kosova plaši od prelaska mosta na Ibru ukazuje na postojanje subjektivnog straha koji se ne sme zanemarivati pri pronalaženju rešenja o poboljšanju slobode kretanja. Kako bi bilo koji razgovori na ovu temu na političkom nivou imali smisla, neophodno je prvobitno poraditi na međuetničkim odnosima i samim tim umanjiti osećaj "većite pretnje".

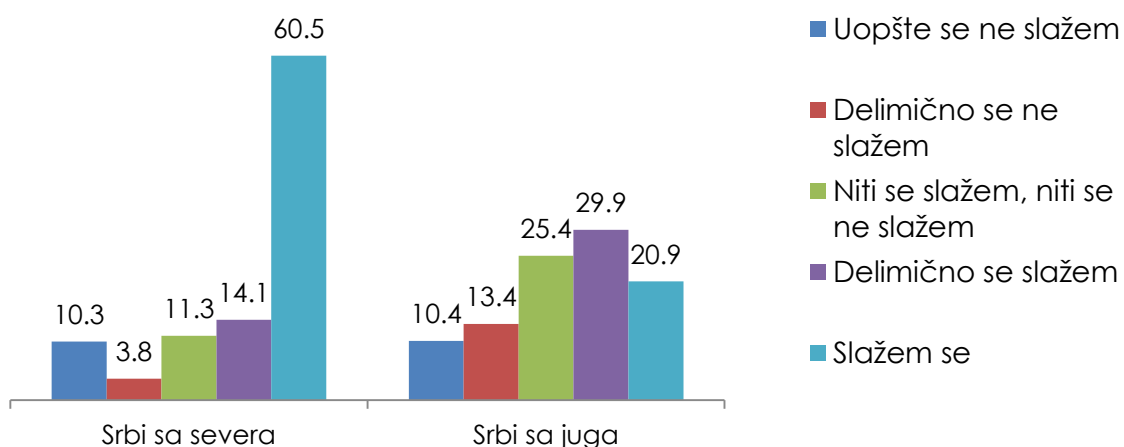
Grafikon 14:**Ocenite sledeću tvrdnju: "Prostor od mosta ka Prištini me podseća na život pre rata, a to je veoma bolno za mene."**

Još jedan indikator velikog uticaja događaja iz skorašnje prošlosti je i činjenica da je 43,2% ispitanika sa severa Kosova reklo da se delimično ili u potpunosti slaže sa tvrdnjom da ih prostor od mosta ka Prištini podseća na život pre rata, što je veoma bolno za njih. Ovo nam ukazuje da su traumatična iskustva iz rata ostavila trajne posledice na samu volju ljudi da se kreću, te da sloboda kretanja nije samo tehničko pitanje, nego je čini i ovaj bitan emotivno-psihološki aspekt kojem se često ne posvećuje dovoljno pažnje.

Grafikon 15:
Ocenite sledeću tvrdnju: Prijatno se osećam da pređem most i nađem se na južnoj strani

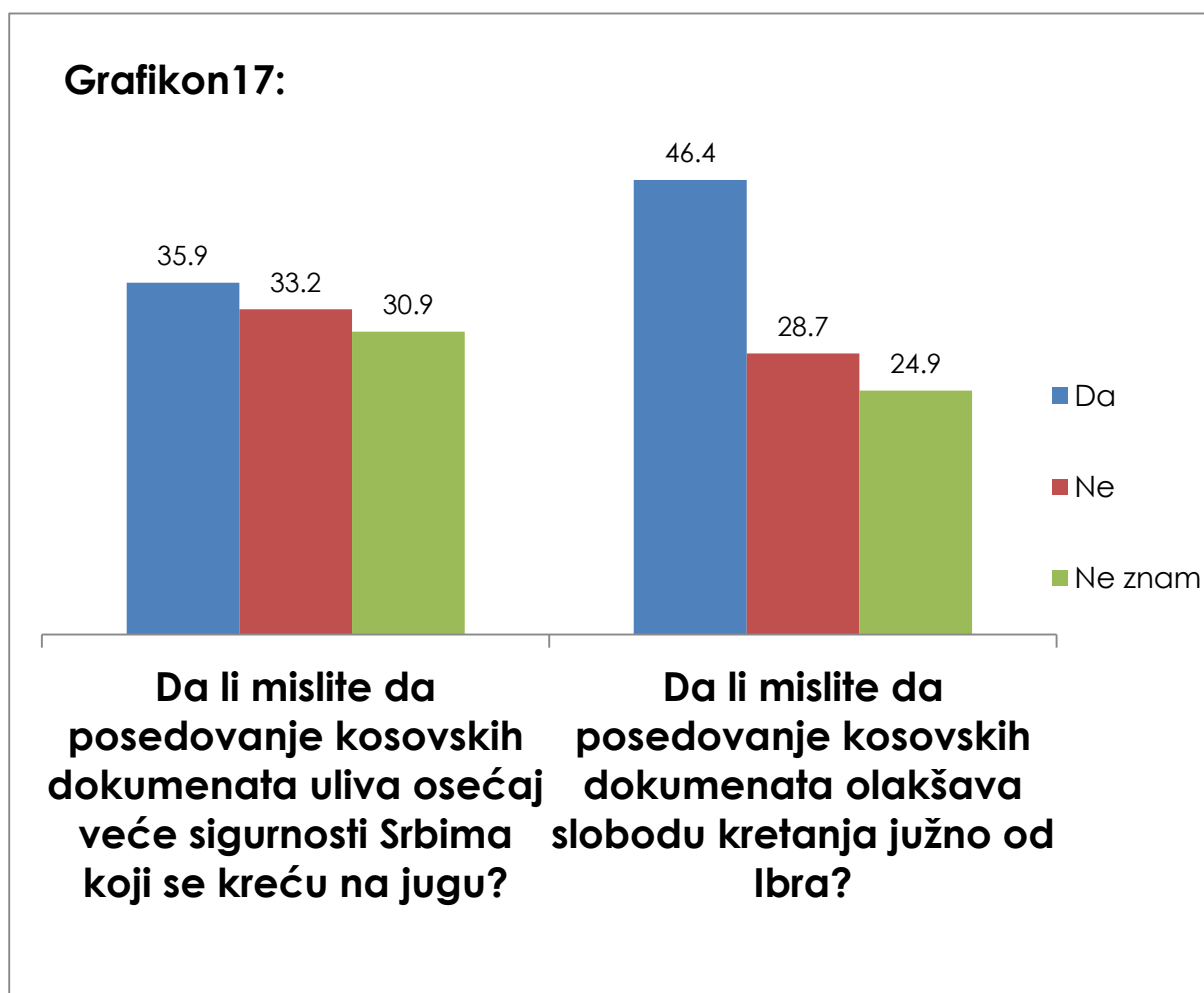

Grafikon 16:
Ocenite sledeću tvrdnju: Prijatno se osećam kada pređem most i nađem se na severnoj strani.

Kada uporedimo rezultate koje smo dobili postavljanjem istog pitanja ispitanicima sa severa i sa juga Kosova koje se tiče ocene subjektivnog osećaja u trenutku prelaska mosta i nalaženja na severnoj, odnosno južnoj strani uočili smo neke razlike.

Čak 66,1% ispitanika sa severa Kosova reklo je da se uopšte ili delimično ne slaže sa tvrdnjom da se oseća prijatno u trenutku kada se nađe na južnoj strani. Ma koliko ova brojka delovala zabrinjavajuće, još više zabrinjava podatak da je ovaj procenat još veći (69,1%) kada se isto pitanje postavi ispitanicima sa juga, uzimajući u obzir da se njihov dom nalazi na južnoj strani.

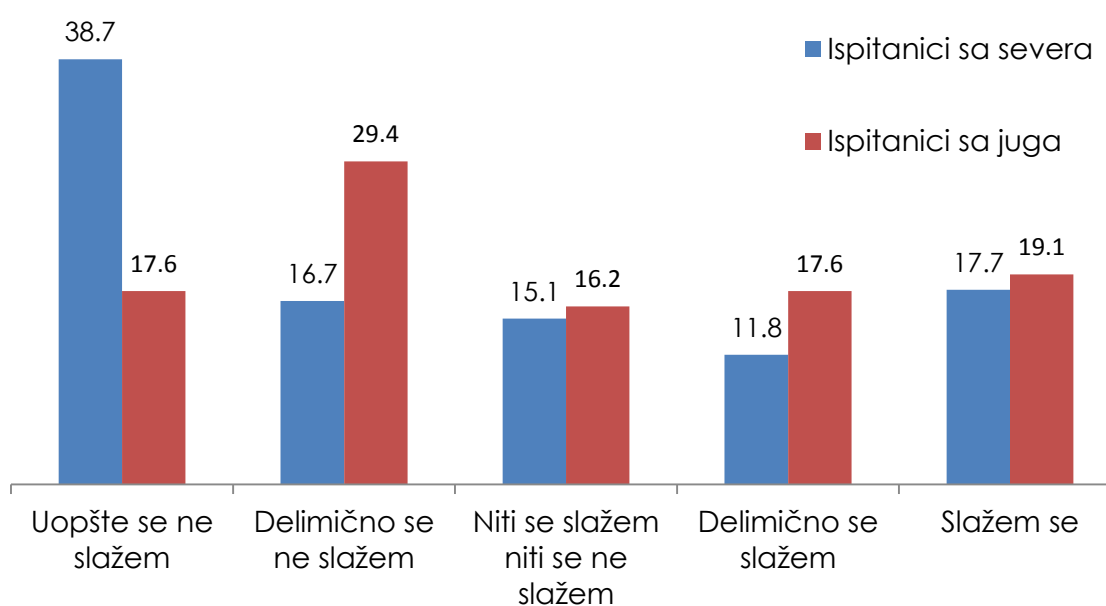

S druge strane, većina ispitanika sa severa Kosova (74,6%) se delimično ili u potpunosti slaže sa tvrdnjom da se oseća prijatno kada pređe most i nađe se na severnoj strani. To mišljenje u

ovolikom procentu ne dele i ispitanici sa juga. Njih 50,8% se delimično ili u potpunosti slaže sa ovom tvrdnjom, što nije zanemarljiv broj i ukazuje na to da se Srbi sa juga ipak prijatnije osećaju na severu, nego na jugu Kosova. Međutim, komparacijom dobijenih rezultata čini se da, generalno gledano, Srbima sa juga Kosova život na Kosovu ne uliva preveliki osećaj prijatnosti, kako u južnom, tako i u severnom delu, nego što je to slučaj sa Srbima sa severa Kosova.

Grafikon 18:

Ocenite sledeću tvrdnju: Nije mi problem da se samostalno krećem u sredinama sa većinskim albanskim stanovništvom.

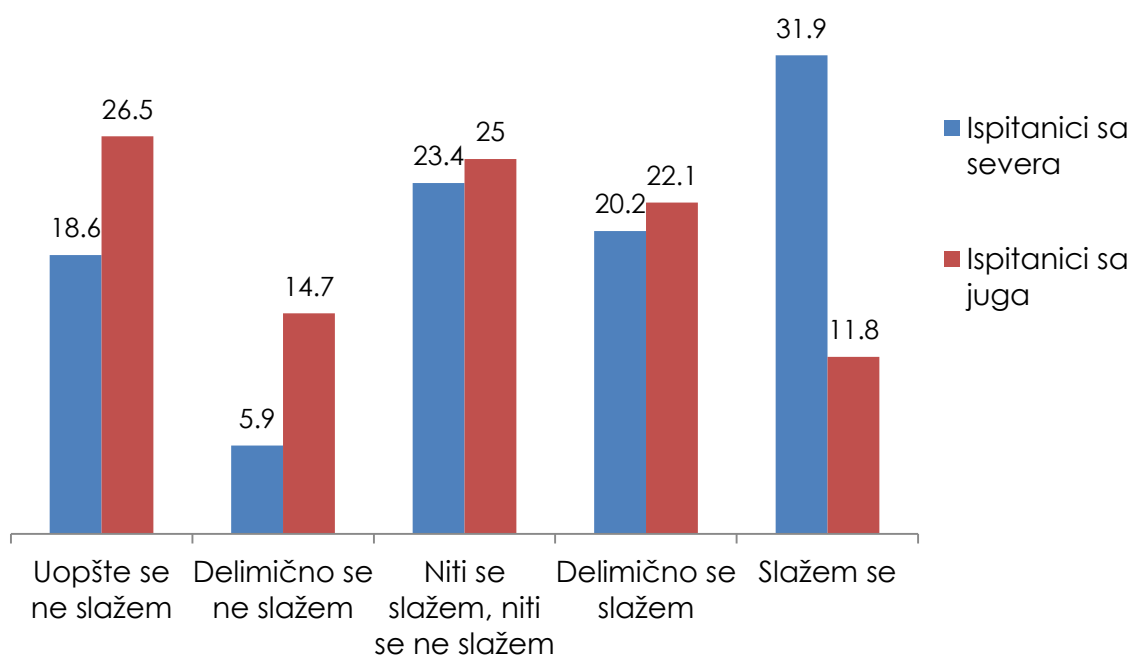

Velikom broju ispitanika (40,7%) samostalno kretanje kroz sredine sa većinskim albanskim stanovništvom predstavlja problem, dok smo komparacijom dobijenih odgovora između ispitanika sa severa Kosova i onih iz enklava utvrdili da Srbi sa severa više strahuju da se samostalno kreću kroz albanske sredine, što je u nekoj meri i bilo za očekivati. S druge strane, na pitanje da li se ispitanici osećaju bezbednije da se kreću u većinskim albanskim

sredinama u pratnji nekog Albanca, uočili smo da su ispitanici sa severa u većoj meri odgovorili pozitivno.

Grafikon 19:

Ocenite sledeću tvrdnju: Osećam se bezbednije ukoliko se u sredinama sa većinskim albanskim stanovništvom krećem u pratnji nekog Albanca.

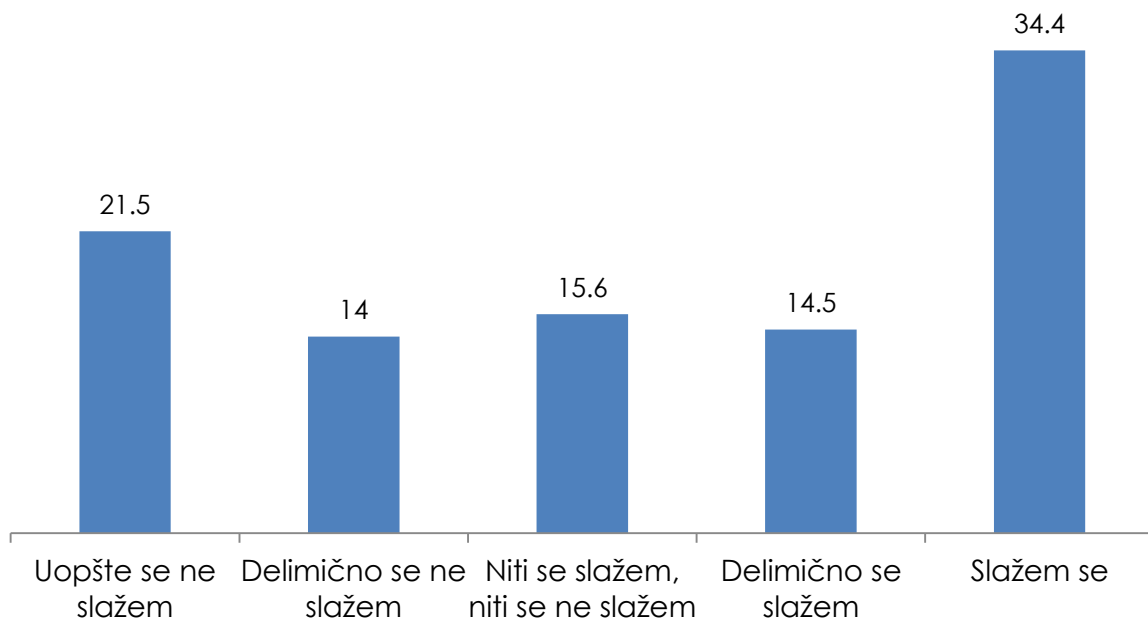
Više od polovine ispitanika poseduje kosovska dokumenta (55,5%), a na pitanje da li im posedovanje tih dokumenata uliva veći osećaj sigurnosti pri kretanju na jugu, skoro svaki treći ispitanik odgovorio je pozitivno. Međutim, isto tako se slični postotak ispitanika ne slaže sa ovom tvrdnjom, ili nema izgrađen stav o ovom pitanju.

Kao još jedan problem pri kretanju na jugu identifikovano je i nepostojanje javnog prevoza koje sa severa vozi u određene gradove na jugu. Putovanje kombijem ili autobusom koji polaze sa stanice u južnoj Mitrovici mnogim ispitanicima predstavlja problem, te se skoro polovina ispitanika (48,9%) sa severa Kosova

delimično ili u potpunosti slaže sa tvrdnjom da strahuje da se vozi javnim prevozom koji polazi iz južne Mitrovice.

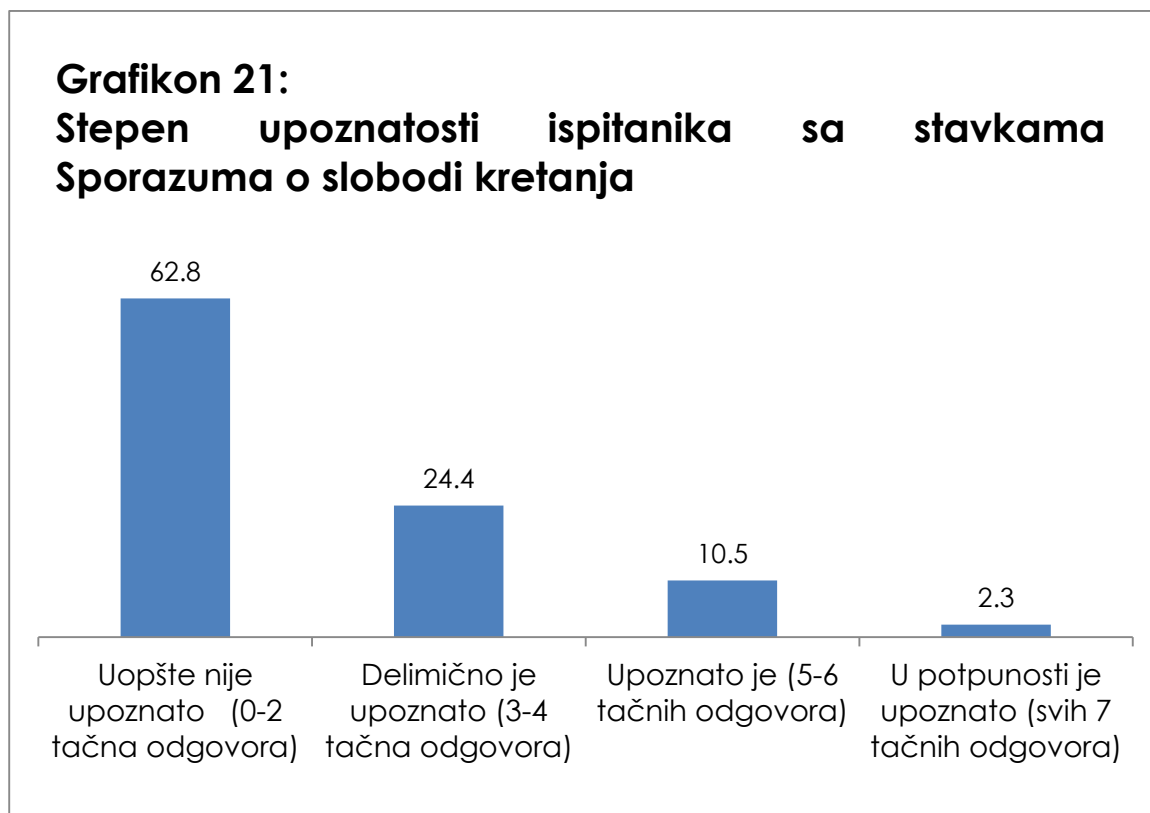
Grafikon 20:

Ocenite sledeću tvrdnju: Plašim se da se vozim javnim prevozom (autobusom, kombijem) koji voze iz južne Mitrovice

Veliki procenat ispitanika (46,4%) smatra da posedovanje kosovskih dokumenata olakšava slobodu kretanja južno od Ibra. Ipak, svaki četvrti ispitanik (24,9%) nema izgrađen stav po ovom pitanju, što ukazuje na stepen neinformisanosti ili pak nezainteresovanosti o administrativnim procedurama prilikom praktične upotrebe prava na slobodu kretanja. U prilog ovoj tvrdnji ide i činjenica da je samo 2,3% ispitanika u potpunosti upoznato sa svim stavkama i administrativnim procedurama koje proizilaze iz Sporazuma o slobodi kretanja. Naime, postavili smo ispitanicima set od 7 pitanja o tome da li je moguće ina koje načine kretati se na teritoriji Kosova, ali i van nje uz korišćenje RKS i KS automobilskih registarskih tablica, kao i uz kosovske i srpske

dokumente, gde više od polovina ispitanika (62, 8%) nije imalo skoro nijedan tačan odgovor.

Još jedan dokaz o neupoznatosti običnog čoveka o stavkama Briselskog sporazuma koji se odnose na slobodu kretanja govori i podatak da su na pitanje upućeno aktivnim vozačima da se na skali od 1 do 5¹ oceni u kojoj meri se ispitanici slažu sa tvrdnjom da im je putovanje nakon Briselskog sporazuma postalo skuplje, ispitanici dali srednju ocenu 3,10. S obzirom na to da je briselski dijalog sa sobom povukao i neophodne administrativne procedure prilikom prelaska administrativnih prelaza, odnosno obaveznu naplatu osiguranja koja je nekada iznosila basnoslovnih 100€ za mesec dana saobraćanja, a trenutno iznosi 40€ godišnje, evidentno je da čak ni aktivni vozači nisu u dovoljnoj meri upoznati sa stavkama Sporazuma koji se direktno na njih odnose.

¹Na skali od 1 do 5, gde je 1 "uopšte se ne slažem" a 5 "slažem se"

A ko zna - možda ih jednostavno ni ne interesuje da svaki put kada požele da spakuju kofere i negde odu pokušavaju da razumeju to komplikovano, administrativno čudovište.

NGO AKTIV Kralja Petra I, 183a, Mitrovica

Email: office@ngoaktiv.org

www.ngoaktiv.org